

Drobtinice

iz

zgodovine župnije Šmihelske.

V spomin podane
dobrotnikom novih Šmihelskih zvonov.

Spisal

Anton Peterlin,

župnik v Šmihelu.

V Novomestu 1879.

17875

INSTITUT ZA NOVEJŠO
INZ
INSTITUTE FOR CONTEMPORARY HISTORY LJUBLJANA, SLOVENIA

N 03 -1-

1870



S. Franciscus de Paula

Drobtinice *)

iz zgodovine župnije Šmihelske.

Šmihelska župnija (fara), ktera ima zdej novomeški kapitelj za svojega patrona, je bila vstanovljena leta 1323. Od tega, kako so se verni te duhovnije pred letom 1323 oskerbovali, nisem do zdaj najdel nobenih sporočil. Bila je ta župnija Šmihelska od začetka prav velika, ker raztegala se je od kočevskih Čermošnjic do Brusnic, od bregov Kerke do verha Gorjanca, in obsegala je sedanjo topliško, vavtovsko, podgrajsko in stopiško faro. Topliška fara se je od svoje matere Šmihelske ločila prav zdavnej, ker že l. 1495 je imela svojega lastnega župnika Martina Plavea, ki je bil domá iz zagrebške škofije. Topliški župniki so že v starih časih morali dajati Šmihelskim župnikom kakor svojim poterditeljem vsako leto 50 benečanskih soldov. Tudi so bili zavezani, hoditi v dan obletnice posvečevanja cerkve sv. Mihela v Šmihel levitirat. Tako govori pismo od leta 1481. Vavtavas je dobila svojega lastnega fajmoštra l. 1660. Sedanjo podgrajsko in stopiško faro in vasi Veliki Slatnek, Mali Slatnek, Potoverh, Sela, Smolenjovas, Dolenjovas, Žihovoselo, Kerko, Ragovo, Veliko in Malo Cikavo so Šmihelski župniki oskerbovali po namestnikih ali vikarijih, ki so se imenovali mehovski (podgrajski) vikariji, poznej pa stopiški. Leta 1663 je bil mehovski vikarij Lorenc Luže, l. 1687 Miha Mausar, l. 1707 Matija Khromer, l. 1710 Jožef Anton Buzzalla, l. 1731 Janez

*) Nabral sem jih v novomeškem kapiteljskim arhivu, v Valvasorji, Dimičevi zgodovini, v domačih maticah in drugod.

Ovsec, (rojen v Šmihelski fari, umerl kakor kanonik Novomeškega kapitelnja 1791, star 90 let), leta 1757 Ferdinand Burger, l. 1763 pa se je Andrej Mahinc že podpisal za vikarija stopiškega. Menim pa, da ti mehovski vikariji stalno niso nikoli Podgradom bivali, ampak so le iz Novomesta verne oskerbovali. To se zamore posneti že iz tega, da so v mehovskem vikarijatu od 1604—1736 rojeni zapisani v novomeških kerstnih bukvah in mislim, da tudi keršeni. Bere se n. pr. v novomeških kerstnih bukvah: 8. aug. 1604 je bila rojena Magdalena Jerše iz Vinevasi, v Šmihelski fari, keršena v cerkvi sv. Nikolaja. 23. aug. 1604 rojena Maruša J. iz Slatneka, keršena v mestni cerkvi sv. Nikolaja. Pa čeravno so imeli Šmihelski župniki za podgorske kraje svoje namestnike, so vendar tudi sami v sedanji stopiški in podgrajski župniji obilnokrat službo Božjo opravljali, kerševali, poročevali, pokopavali in se kakor ondotne fajmoštre podpisavali. Še leta 1771 se je Peter de Seccoli, fajmošter Šmihelski, v maticah stopiških podpisaval: parochus loci — fajmošter tega kraja. Zadnji kerst iz Stopič je bil v Šmihelski cerkvi l. 1760; zadnja je bila iz Stopič pokopana na Šmihelskem pokopališči Marija Turk leta 1765. Leta 1790 se je podgrajska fara odcepila od stopiške in je dobila samostojnega duhovnega pastirja.

Matice (kerstne, poročne in mertvaške knjige) se v stopiški fari začnejo z letom 1736. Rojeni in keršeni, poročeni in umerli iz doljnega dela sedanje Šmihelske fare so zapisani v knjigah stopiške fare do l. 1760. Novomeške kerstne bukve se začnejo z l. 1604. V teh se nahajajo od l. 1604 vsi rojeni in keršeni iz sedanje prečinske, Šmihelske, podgrajske in stopiške duhovnije. Šmihelske kerstne bukve se začnejo z l. 1707. Pervi je zapisan Janez Špehek iz Čermošnjic, ki se je rodil 7. rož. 1707. V tem letu je bil med rojenimi 1 nezakonsk; l. 1708 je bilo rojenih 93, med njimi le 2 nezakonska. To kaže, da so ljudje bili sramožljivi. Pa takrat so spredniki sedanjih Šmihelskih in stopiških faranov tudi cerkvene zapovedi zvesto spolnovali, kar spoznamo iz besedi župnika Petra de Seccoli, ki je l. 1737 o priliki kanonične vizitacije patriarhovemu

pooblastencu rekel, da v fari za nobenega ne vé, da bi ne bil opravil velikonočne spovedi in velikonočnega obhajila. Poročne bukve se v Šmihelu začnejo z l. 1708, mertvaške pa z l. 1731. Od tistih družin, ki se nahajajo v prvem zvezku kerstnih, poročnih in mertvaških bukev, jih je zdej v Šmihelski fari že prav malo. Zginile so in z njimi vred njih imena.

Kdaj se je farna cerkev sv. Mihela pri Novomestu zidala, se ne vé; to pa se vé, da je l. 1544 pogorela. L. 1653 je bila sv. Mihaela cerkev posvečena, ker se je takrat veliko predelalo in popravilo. Toliko je gotovo, da se je okoli l. 1653 zidal nov kor in postavil eden stranskih altarjev. Spomin posvečevanja cerkve se je v Šmihelu nekda obhajal v nedeljo pred praznikom Marijinega rojstva. Leta 1737 se je pripravilo apno in vse drugo potrebno, da se je na novo zidala kapela sv. Frančiška Pavlanskega. Pobožnost, ki se v Šmihelu obhaja v čast sv. Frančišku de Pavla, je že od starih časov v navadi. V pismu od l. 1737 se bere, da v Šmihelski cerkvi bi imelo biti več spovednic zavolj pogostnih shodov in zavolj pobožnosti, ktera se obhaja v čast sv. Frančišku Pavlanskemu. Sedanji Šmihelski stolp (turn) se je skorej gotovo sezidal l. 1730, ker letos (1879), ko so se turnske line više vzdignile, se je pod ometom najdel vzdidan kamen z napisom: R 1730 Æ. Stolp se je l. 1857 za 1 seženj povišal, je dobil nov oder in novo plehasto streho, ki se je l. 1871 pobarvala. To delo je stalo 1384 gl. 30 sold. O času župnika Jurija Zupana sta se stebra, ki ločita prezbiterij ali prvi kor od ladije, stanjšala in altarja sv. Boštijana in roženkranske Matere Božje, ki sta za tema stebroma bila, sta se odstranila. Podoba roženkranske Matere Božje, ki je nekda v farni cerkvi bila, je zdaj v kapeli Šmihelskega pokopališča. Sedanji veliki altar, kateremu se je moral umakniti stari (narejen 1833), se je postavil s tabernakeljnom vred 1867. Takrat se je tudi prvi kor nekoliko vzdignil in na novo obokal. L. 1870 se je stari kor (zadnji) poderl, sedanji sezidal in tla v cerkvi so se za toliko ponižale, da so zdaj v kapeli po tri stopnjice, poprej

je bila samo po ena. S tem se je doseglo, da je cerkev zdej precej viši. Ravno to leto se je pred velikimi vratmi na 4 kamnitih stebrih stoječa vežica poderla in cerkev je dobila novo čelo z novimi vratmi. Tudi cerkvena okna so dobile 1870 sedanjo obliko. Jeseni 1871 je doveršil g. Jan. Mandlin sedanje orglje, ki so veljale 1200 gl. L. 1872 se je gričasti svet pred cerkvijo in okoli cerkve poravnal in ponižal, da je zdej cerkev tudi zunej viši viditi. *) Polovica Šmihelskega farovža se je zidala 1825, druga polovica prizidala 1837. Leta 1874 se je naredil nov kozolec in od 1872—1878 se je vse drugo pri farovških poslopijih popravilo.

Ne vé se, kdaj se je zidala cerkev sv. Mihela, vender je gotovo, da se je to zgodilo veliko let preden je bila tukaj fara ustanovljena, ker je vas svoje ime dobila od cerkve. Vasi pa, ktere so zdej v Šmihelski, stopiški in podgrajski fari, so, izjemši Žabjevasi, silno stare, ker v pismih, ktera so 300, 400, 500 let in še več stara, se že bere od teh vasi. Od Koroškevasi se bere v pismu od l. 1328 in 1357; na Slatneku je Tomaž Lisec prodal svoje posestvo 1397; Peter de Raitenburg je bratovšini presv. Trojice v Novomestu zastavil 4 grunte v Regerčivasi l. 1389; nekaj novomeščanov je podedovalo pristavo v Jurnivasi, in ti so jo prodali potem Martinu Rajnuši l. 1424; Žiga Schagkh (Šak) je Šmihelskemu župniku prodal 1 grunt na Boričevem l. 1488; Jurij Mindorfer je zastavil nekemu Šmihelcu 1 grunt v Sreberničah l. 1410. Enako se bere od mnogo družih vasi. Od mlinov Šmihelskih se bere v listinah od l. 1440. L. 1552 se je vsled pritožb določilo, koliko smejo mlinarji v novomeški okolici merice jemati. Župnik Šmihelski je svoj mlin prodal 1585. Ta mlin je bil v Šmihelu na potoku.

Kandija je bila okoli l. 1710 še prav majhna. Od 1708 do 1712, tedaj v petih letih, sta bila iz Kandije (razun dveh gradov) le dva kersta, v Šmihelu pa je bilo rojenih v ravno tistem času 25 otrok. V Kandiji nekdaž ni bilo mosta; bi

*) Prostor pred cerkvijo je cerkvena lastnina in nihče nima pravice, na tem prostoru tudi zunej zida kako reč devati.

je le brod. Ta brod je podaril Janez pl. Lenkovič, posestnik mehovskega, ruperškega in poganiškega grada, novomeškemu frančiškanskemu samostanu. Ko so poznej most naredili, so samostan za brod odškodovali z letnimi 62 gl. st. d. Od leta 1731—1735 je bilo od novomeškega frančiškanskega samostana skoz Kandijo do Božjega groba pri germškem gradu 14 postaj sv. križevega pota. O gotovih časih je eden očetov frančiškanov križev pot vodil. Ker se je pa zlasti o deževnih dneh ljudstvo te pobožnosti le malo vdeleževalo, je vse to kmalo jenjalo. — Žabjavalas je še prav mlada. Pervi kerst iz te vasi je bil l. 1802.

Da so gradovi novomeške okolice večidel starí, se razume. Na mehovskem gradu je živel okoli l. 1198 Albrecht Mehovski, 1250 Meinhard; na Grabnu blizo sv. Ane l. 1330 Urh Grabenski. Star je tudi grad poganiški; iz bolj novih časov je grad germški (Stauden). Zidan je bil okoli l. 1586. Med vasjo Ragovo in Kandijo je bil grad Zaboršt. Tudi ta grad je bil zidan okoli l. 1586. L. 1751 so še v njem bivali. Čeravno ni več sledú tega grada, ljudje vendar še zdaj pravijo mestu, kjer je bil, pri zaborštnem gradu. Germški grad je bil v preteklem stoletji lastnina rodbine Cojzove, ruperški baronovske rodbine Egg, poznej pa kostanjevškega samostana. L. 1756 je bil na Ruperčverhu oskerbnik Pater Ferdinand Kušlan, cistercijanec, ki je tudi tukaj 4. grudna 1756 umerl, pokopan pa je v kostanjevškem samostanu. L. 1767 je bil oskerbnik ruperške grajšine Pater Bernard Gerčmon. Na gradu Neuhoff (v Kandiji) je bil l. 1746 nekaj časa teržaški škof Jožef Leopold grof Petaci, kjer je 18. jul. tistega leta tudi otroka kerstil. Gosposke hiše (ne kmetiške grajšinom podložne) so bile v Šmihelski fari v preteklem stoletji: V Šmihelu sedanje posestvo g. Val. Oblaka in v Regerčivasi posestvo Alojzija Zupančiča. Tukaj je bivala l. 1750 gosposka rodbina Tomančiger. V Gotnivasi je bilo posestvo gospoda c. k. ritmojstra Janeza Dejaka last gosposke rodbine Umenhofferjev, in v Dolenjivasi je bila pristava, kjer je stanovala rodbina Weiss. Lastniki tukajšnjih gradov in gradičev so se prav pogosto spreminjevali.

Kakor vasi in gradovi, tako so tudi tukajšne podružnice silno stare. Vender se o njih v starih listih bere le malo. Od cerkve sv. Ane na Grabnu vemo, da je bila 26. malserpana 1611 z velikem altarjem vred posvečena od Urzina de Berthis, teržaškega škofa. (Vladal je teržaško škofijo od 1596—1621.) Ravno ta škof je drugi dan potem (27. malserp. 1611) posvetil cerkev in altar sv. Vida na Ljubnem. Ta škof je kakor pooblastenec oglejskega patriarha Frančiška Barbara obiskoval dolensko stran. Kdaj je bila cerkev sv. Ane ali sv. Vida zidana, se ne vé. Nekdaj je bila navada, da je šla o času maš zoper hudo uro procesija s presv. Rešnjim Telesom iz Šmihela k sv. Vidu na Ljubno. Pred pristavo (marofom) se je pel evangelij. Leto 1757 je to še bilo v navadi.

Od podružnic, ki so iz novejših časov, bolj vemo, kdaj so se zidale. Cerkev sv. Roka je zidal grof Rudolf Paradajzar in njegova soproga Doroteja roj. Haleric. Bila je v Novomestu l. 1578, 1590, 1625 huda kuga. Leta 1590 je kuga v Novomestu tako morila, da je zavolj pomankanja ljudi trava na tergu tako velika zrastle, da so jo kosili. Leta 1625 je za kugo umerlo v Novomestu 400 ljudi. Vsled te grozovitne kuge v Novomestu je gori imenovani grof s svojo gospo sezidal cerkev sv. Roka, ki je bila od začetka le blagoslovljena, okoli l. 1760 pa posvečena. Menim, da cerkev sv. Roka so nekdanj zlo obiskovali. Iz Šent-Peterske fare so na dan sv. Roka k ti cerkvi priromali vsako leto s procesijo. Iz Šent Petra so s procesijo hodili tudi v Smolenskovas v nedeljo po sv. Jakopu in v Stopiče na dan sv. Lorenca. Tako govori Šent-Peterska matica od leta 1736. Kapelo Božjega groba zraven germskega grada, ki je zdaj v tako slabem stanu, da se ne mašuje v njej, je zidal l. 1675 Wolfgang Ferdinand Mordax, gospod potovski, grabenskega, germskega in še družih gradov. Od ravno tega ima Šmihelska cerkev srebern kelih, ki je bil narejen 1675. Ciborij Šmihelski pa je od leta 1690. Koliko tisoč in tisoč vernih kristjanov je iz njega prejelo kruh večnega življenja!

Cerkev Matere Božje v Stopiĉah je zidal l. 1709 grof Janez Lorenc Paradajzar, posestnik poganiškega grada. Bil je ta poveljnik v Otoĉacu. V boji s Turki je bil v veliki nevarnosti, ker že je bil njegov konj ranjen. V ti veliki nevarnosti obljubi stopiško cerkev zidati in svojo obljubo tudi zvesto spolni. To dogodbo kaŹe slika, ki se hrani v Stopiĉah. Na ti sliki kaŹe od Turkov obdani grof na podobo Matere BoŹje, rekoĉ: Tista me je v tisti vojski varovala. Ta grof Jan. Lor. Paradajzar je pri stopiški cerkvi vstanovil beneficium simplex, t. j. poskerbel je za dohodke za enega duhovna, ki nima dolŹnosti, s pastirstvom se peĉati. Za stopiško cerkev je 1720 novomešĉan Jan. Jak. Źonta vstanovil luĉ, ki se je morala naŹigati. Pri ti cerkvi je bila sloveĉa bratovšina usnjatga pasa ali sv. Monike.

Kapela roŹnikranske Matere BoŹje na Šmihelskem pokopališu se je zidala l. 1833. Za to pokopališe se je 1832 kupila njiva od Franca RoŹenbergarja za 110 gold. Na novem pokopališu so v eno jamo zagrebli prva dva 30. aprila 1832. Ta dva sta bila: Jernej Skedl iz Stranskevasi, star 80 let, in JoŹe Golob iz Vel. Podljubna, star 8 let. Kapela roŹnikranske Matere BoŹje je bila blagoslovljena na sv. Mihela dan 1833. Imeli so tisto nedeljo Šmihelĉanje velike sveĉanosti. O pol 10 je bil blagoslov kapele in po blagoslovu pervikrat sv maša v njej; potem je bil v farni cerkvi blagoslov novega altarja. Po doveršenem blagoslovu je bila pridiga in slednjiĉ sv. maša.

Da bi se razumelo, kar bom še povedal, je potreba, da nekoliko omenim od novomeškega kapiteljna. Cesar Friderik III. je novomeški kapitelj vstanovil in papeŹ Alexander VI. je 1494 to vstanovo poterdil. Bilo je od zaĉetka s proštom vred vseh kanonikov 13. Poznej so bili zraven prošta in dekana 4 kanoniki in 4 drugi duhovni, namreĉ: 1 curatus civitatis, 2 excussores, 1 primissarius. Zdaj so poleg prošta 4 kanoniki in 1 vikarij. Ker so se pa prihodki novomeškega kapiteljna zavolj vednih turških napadov jako skerĉili, je papeŹ Alexander VI. na prošnjo cesarja Maximilijana I., ki

je bil patron Šmihelske fare, s pismom od 1. Sept. 1496 po kardinalu Bernardinu Šmihelsko faro s kapiteljnom združil. S tem je novomeški kapitelj dobil vse pravice in dohodke (desetino, tlako i. t. d.) Šmihelske fare, pa tudi sprejel dolžnost, skerbeti, da dušno pastirstvo ne terpi nobene škode. Pravi župnik Šmihelske fare je bil od tega časa novomeški kapitelj. Samostojnost je Šmihelska fara zadobila še le leta 1810, ko je o času francoskega vladanja kapitelj bil zatert. Takrat, ko se je Šmihelska župnija sklenila z novomeškim kapiteljnom, je bil v Šmihelu fajmošter Janez Pogon. Ta se je v pismu od l. 1495 v prid kapiteljnu odpovedal fari in si izgovoril 20. gl. letne pokojnine.

Šmihelska fara je bila od svojega začetka do l. 1751 pod akvilejsko ali oglejsko škofijo. Akvileja leži na morskem bregu ne daleč od Gorice. Bila je silno veliko, sloveče in bogato mesto in imenovali so jo zato Roma secunda — drugi Rim. Zdaj je Akvileja prav majhno in ubožno mesto.

Ko je sv. Peter apostelj za terdno vstanovil svoj sedež v Rimu, je razposlal oznanovalce svete vere po zahodnih deželah; v Akvilejo pa je namenil ravno svojega bolj znamenitega učenca, sv. Marka, ki je tudi spisal eno zmed štirih evangelij. Ko se je sv. Marka povernil v Rim, je vzel seboj vrednega svojega učenca, Hermagora; tega je postavil pred pervake apostelnov, da je s poklado rok tudi prejel evangeljsko poslanstvo. Ko je potem sv. Marka po apostelnovim povelji v Egiptu v Alexandriji delal za Gospoda, je v Akvileji sv. Hermagora opravljal duhovno pastirstvo. Sv. Hermagora je bil tedaj prvi akvilejski škof okoli l. 63 po Kristusovem rojstvu. Od sv. Hermagora do leta 1751 je bilo v Akvileji 95 škofov. Zmed teh je bilo 10 razkolnikov. Ko so ti razkolniški škofje (patriarhi) na akvilejskem sedežu bili, so patriarhi pravoverni stanovali na otoku Grad. Teh je bilo od l. 607 do 685 skupaj osem. Od leta 369 do 557 so Akvilejski škofje imeli čast nadškofov, od l. 557 do 1751 pa čast patriarhov. Kakor patriarhi so imeli prvi sedež za papežem in kardinali. Izmed akvilejskih škofov je

6 svetnikom prištetih. Ti so: Sv. Hermagora, sv. Hilarij, sv. Valerian, sv. Kromacij, sv. Niceta in sv. Pavlin.

Namesti oglejskega patriarhata je papež Benedikt XIV. ustanovil 1752 goriško nadškofijo, in tako je prišla Šmihelska fara pod goriško nadškofijo od 1752 do 1787. Od leta 1752 do 1787 sta bila v Gorici dva nadškofa. Leta 1787 pa je bila Šmihelska fara z mnogimi družimi farami 17 dekanij krajske vojvodine združena z ljubljansko škofijo. Od l. 1787 do zdej je bilo v Ljubljani sedem škofov. Ljubljano so v starih časih imenovali Emono. Že v Emoni so bili katoliški škofje. Za gotovo so znani trije: sv. Maxim okoli leta 391, Patricij ali Peter okol l. 579, sv. Flori, ki se praznuje 27. oktobra in je umrl okoli l. 600. Za sv. Florijem se ne nahaja noben škof več v Emoni, ki se je po prihodu novih slovenskih narodov spremenila v Ljubljano. Stiskanje divjih Avarov in neverskih Slovencev je pregnalo cerkvene pastirje s sedežev na slovenski zemlji.

Sedanjó ljubljansko škofijo je ustanovil cesar Friderik III. s pismom od 6. decembra 1461. To je storil cesar iz hvaležnosti, ker je bil 1458 po čudoviti prikazni sv. Miklavža rešen iz očitne smertne nevarnosti. *) Škofov v Ljubljani je bilo od 1463 do zdej skupaj 26.

Duhovnov je bilo nekđaj v Novomestu in v okolici njegovi več kakor zdaj. V Novomestu je bil kapitelj in zraven še dva samostana: frančiškanski in kapucinski. Očetje

*) To nevarnost in prikazen Friderikovo nam predočuje velika obrazina v svetišči nad velicem altarjem ljublanske stolne (škofjske) cerkve. Bivši stolni dekan Jan. Gregor Talničar nam ji po svoji zgodovini sedanje škofjske cerkve tako le pripoveduje: „Leta 1458 sta cesarju Frideriku po življenji stregla vdova celjskega grofa Urha, ki so ji ga bili Ogri umorili, in Janez plem. Vitavie, po noči se pa prikaže sv. Miklavž ter ga — tako deželni rokopisi pripovedujejo, — resno opominja, naj se umakne v grad, ako hoče lesti ogniti se. Cesar to stori in uide preteči nevarnosti. Da se hvaležnega skaže za svoje rešenje, sklene sv. Miklavžu na čast ustanoviti novo škofijo v Ljubljani, kar tudi dve leti pozneje stori.

frančiškani so prišli od 3 Fara l. 1469 v Novomesto in 1472 so se popolnoma ustanovili. Kapucinski samostan je bil zidan zraven sedanjega mestnega pokopališa l. 1672, l. 1786 pa so bili njegovi mirni prebivalci izgnani. Poslednji guardijan kapucinski, P. Didak, je postal notar, njegov tovarš, P. Euzebij, pa vikarij pri kapitelski cerkvi. Zdaj imajo nekdanjo kapucinsko cerkev za magacin, samostan pa za kosarno. Tudi po gradeh so bili duhovni. Precejkrat so duhovni v poprejšnim stoletji otroke pri sv. kerstu deržali.

Stara je fara Šmihelska, toraj je marsikaj vidila in skusila, veselega in žalostnega. Veliko hudega je prestala fara sv. Mihaela od Turkov, ko so pogosto te kraje napadali, da bi Novomesto v oblast dobili. Prišli so v večih oddelkih l. 1469, 1492, 1547, v manjših pa skoraj vsak dan. Ker Novomesta, ktero je bilo dobro uterjeno, niso mogli dobiti, so toliko hujši divjali po okolici, toraj zlasti po Šmihelski fari. Posebne grozovitnosti so Turki okoli Novomesta uganjali l. 1492. Takrat so hiše podirali in požigali, može in žene davili, otroke na kole natikali ali jim glave razbijali, ljudi skupaj vezali in jih kakor živino v sužnost gnali. Gorje tistemu, ki takrat ni bežal o pravem času v zavetje novomeškega zidovja ali se ni skril v tamne gozde! Tudi 4. aprila 1547 so Turki okoli Novomesta vse pokončali. Veliko škodo je takrat terpel novomeški kapitelj in tudi so naredili pismo, v katerem je bila škoda na drobno popisana. Novomeški okoličani so imeli o času turških vojsk tudi s tem veliko dela, da so morali hoditi v Novomesto zidovje uterдовat, v gozde pa les sekati in ž njim Turkom pot zemetovat. Od imen teh govori pismo, ki se hrani v kapiteljskem arhivu. V sili so morali gradovi, cerkve in kmetje za vojsko zoper Turke tudi s srebrom in zlatom pomagati. V ta namen so Šmihelski farani deželnemu knezu dali l. 1526 zlata, srebra, kelihov in drugih dragocenosti.

Včasih so tudi Turki dobili po svojih bučah. Bili so Turki hudo tepeni pri Novomestu od Kranjcev in Korošcev l. 1428. V petek po prazniku vseh svetnikov l. 1528 so se zjutraj

Turki prikazali na Gorjancu pri Podgradu in so se potem razkropili okoli Novomesta, da bi ropali. Drugi dan jo urno pobrišejo nazaj, ker so se bali, da bi jim zavolj deževja visoko narašena Kolpa pota ne zaperla. Mehovski oskerbnik Jan. Pihlar s 30 konji te Turke, ki so se vračali, napade, 16 od njih pobije in jim 26 konj vzame.

Strašno se je godilo v Šmihelski fari tudi o času kmetiških vojsk, ko so se bili namreč kmetje spuntali zoper svoje gospode grajšake. Kako je bilo takrat grozovitno, se zamore posneti že samo iz tega, kar se je zgodilo Podgradom. Kmetje se zberó Podgradom. Petnajsti dan maja 1515 so s silo vzeli mehovski grad, čigar posestniki so bili Mindorferji. V boji s kmeti sta padla dva brata Mindorferja in umorjenih je bilo takrat še petnajst družih plemenitašev (grajšakov), katerih trupla so potem čez zid pometali. Brez usmiljenja so razkačeni pomorili tudi dva majhna sina Baltazarja Mindorferja, in tudi hčeri bi bili tako storili, če bi je ne bila rešila pesterna z begom. Mater grajšakovo in dve nje hčeri so kmetje prisilili, se po kmetiško obleči in kmetiške dela opravljati, da bi same poskusile, kaj se pravi terpeti in bi spoznale, če je prav, siromake obkladati zoper stare pravice z novimi bremení.

Velika nadloga je bila za Šmihelsko župnijo l. 1599. V Novomestu so bili konjiki, namenjeni za posadko Karlovško. Ker niso dobili vojaške plače, so začeli v okolici ropati in vse je bežalo kakor pred Turki. Razkačeni kmetje so se začeli zbirati pri Belicerkvi, Šent-Jerneju, Šent-Joštu, Orehku, Podgradom, na Ljubnem in v Mirnipeči, da bi se z orožjem v bran postavili. Slednjič se je vse to v miru poravnalo.

Leta 1602 je bila kervava praska Podgradom. Gospodar mehovskega gradu je zoper svoje kmete najel Vlahe (Uskoke), ki stanujejo unkraj Gorjanca. Ali kmetje se junaško vstavijo, tudi ženske z burkljami in z drugim orožjem na Vlahe vdaríjo. Bila je velika morija, ker zmed 100 jih je le 10 srečno pete odneslo čez Gorjance. Na strani kmetov sta bila ustreljena le en mož in ena žena, enega otroka so pa konji pohodili,

Leta 1805 dne 22. grudna so Šmihelčanje v Znančevi hiši ubili enega francoskega vojaka, eden jim je pa ušel. Francozi, ki so prišli potem za strahovanje Šmihelčanov, so v kratkem pojedli vso kuretnino, kar jo je bilo v vasi. Hudo bi se Šmihelu godilo, če bi ne bili Francozi kmalo dežele zapustili. Ko so se zopet vernili, je bilo pa že vse pozabljeno.

Lakota, dragina in kuga se Šmihelski fari niso ogibale. Bili so časi, ko je po dolenskem pogosto toča bila in so kmetje večkrat drevesne skorje glodali. Stara sporočila nam povedó, da je nekaj toča po dolenskem vsako leto petino pridelkov pokončala.

Leta 1529 je bila pri nas na Kranjskem nekaj zato, ker so pred to leto Turki vse pokončali, nekaj pa tudi zato, ker je zemlja sama na sebi bila nerodovitna, tako velika lakota, da se je za en hleb kruha cela njiva kupila. Ravno od tega leta pri nas tudi spominj obhajamo, da o veliki noči repne olupke jemo, ker takrat na to nedeljo niso družega pri hiši imeli, kakor še kake olupke. Slabe letine so bile tudi 1622 in 1629. L. 1629 je bilo grozdje tako terdo, da so ga morali tleči. Vsled slabih pridelkov so ljudje silno stradali in na tisoče jih je od lakoti pomerlo. Enako so ljudje po Kranjskem in tudi v Šmihelski župniji zlo stradali l. 1713 in 1714. Leta 1817 je bila zavolj nerodovitnosti zemlje huda lakota, ker jeseni tega leta so v kerški hosti najdlji necega Smolenjca, ki je umerl od lakote. Tudi zadnja leta je moral zavolj pogostne toče marsikdo lakoto terpeti. Huda toča je bila v Šmihelu 1850. Dne 18. rožnika se je o pol 2 vsula, pol ure tolkla in vse zmlatila. In ktereга še zdaj ni groza, če se spominja toče, ki je 19. mal. serpana 1873 divjala zlasti po Teržkigori in tudi drugod daleč na okrog segla? Takrat je toča terte vse obelila in mnogo drevja se je vsled nje posušilo. Mislili so, da se bodo vinogradi kar zaterli; ali terte so si kmalo zopet opomogle in tretje leto so že rodile. Kakoršna toča je bila 19. mal. serpana 1873, taka se je vsula tudi 12. vel. serpana 1874 čez mnoge kraje prečinske, Šmihelske in stopiške fare. Bog nas varuj te šibe!

Od ognja iz starih časov ne najdem nobenih sporočil. Pred malo leti je pogorelo nekaj hiš na Vel. Slatneku, nekaj v Regerčivasi in pa vsa Mala Cikava. Na Mali Cikavi je pogorela tudi ena hiša 28. rož. 1879. Pet let star otrok, ki jo je zunaj zažgal, je potem v hišo bežal, kjer je bil od ognja zadušen. Pazite na otroke, da ne dobijo v roke žvepljenih klinčkov! Zavarujte se zoper ogenj, da bote imeli po nesreči kaj v roke vzeti!

Da kuga, ki je razsajala tolikokrat po Novomestu, se tudi Šmihelske fare ni popolnoma ognila, se zamore misliti. Tudi kolera je že marsikterega zadavila. Leta 1836 je bila huda kolera. Samo v Birčnivasi jih je v 27 dneh umerlo 17. Huda kolera je bila tudi leta 1850. To leto je Šmihelska fara imela 170 merličev. Tudi leta 1855 in 1866 je kolera pomorila tukaj nekaj ljudi. —

Kriva vera Martina Lutra se je bila v Novomestu precej vkoreninila. Luteranom se je posebno serčno vstavljal Pater Janez, frančiškan. Zato so bili mestjani, ko so se bili krive vere navzeli, na njega tako razkačeni, da so ga hudo ranili in je moral vsled te rane tudi umreti okoli leta 1548. Leta 1567 je bil v Novomestu luteranski pridigar Gregor Vlasovič. Novomeški župan je bil l. 1593 Gričar. Ta je bil luteran. L. 1615 je bilo v Novomestu še nekaj luteranov. L. 1609 je na poganiškem gradu pri Juriji Gušiči stanoval krivoverski pridigar Janez Daks. Tudi Toplice so bile od krivovere okužene, od Šmihelske fare pa se ne bere, da bi bil kdo zmed kmetiških ljudi k luteranstvu pristopil. Z letom 1628 je tudi v Novomestu lutrova kriva vera popolnoma zginila.

Bili so veseli časi, od katerih vemo, da so čednosti cvetele, bili so pa tudi žalostni časi, v katerih je hudobija gospodovala. Zlo sprideno je bilo ljudstvo okoli leta 1600. Novomeški prošt Nikolaj Mrav *) (1634—1639) je prosil cesarja Ferdinanda II. (1619—1637), da bi mu pri kanonič-

*) Ta prošt je bil na galejah. Pisma, ktero pripoveduje, kako je bil rešen, nisem mogel najdi.

nih vizitacijah svetna oblast pomagala zoper nesramneže, ki v divjih zakonih žive in zoper druge očitne grešnike.

Ponašati se zamore Šmihelska župnija s slavnimi osebami. Rut, grabenski gospod, je bil junak v turških vojskah. L. 1477 so ga Turki vjeli in poznej za velik denar izpustili. Barbara Mindorfer iz mehovskega grada je bila l. 1497 predstojnica samostana v Velesovem, Elizabeta Mehovska je bila l. 1518 nuna v Velesovem. Ta je prodala nekaj gruntov novomeškemu kapiteljnu. Že imenovani Janez Lenkovič, posestnik več gradov v Šmihelski fari, je napadel Turke na hervaškem l. 1557 pri sv. Heleni z bojnim krikom: „V temu ime božje.“ Akoravno je imel le 1000 konjikov in nekaj pešcev, je zmagal 4000 Turkov in zmed njih pobil 2000. Umerl je ta junak 23. maja 1569 vsled padca s konja, in pokopan je v cerkvi novomeškega frančiškanskega samostana. Anton Mordaks je bil učen Jezuit. Leta 1769 je bil tukaj pokopan baron Miha Cojz (Zois). Kako je bil ta gospod blagega serca, spričuje nadgrobni kamen, ki je zdaj v kapeli sv. Frančiška de Pavla. Glasi se v slovenskem jeziku: „Tukaj počiva častiti gospod Miha Cojz, baron Radlsteinski. Bil je bogoslužen in do ljudi usmiljen. Hotel je položen biti med reveže. Naj počiva v rajskem veličastvu Amen 1769.“ Tedaj ni hotel biti pokopan v lastni raki v cerkvi, kakor je bila takrat pri plemenitnikih navada, ampak zunaj cerkve na pokopališči med reveži. Pa kdo bi zamogel naštetiv vse imenitne in slavne osebe iz rodbin Grabencev, Mindorferjev, Mordakov, Paradajzarjev in Cojzov? Vse te in še druge plemenite rodbine so v Šmihelski fari živele. Tudi mnogo duhovnov je Šmihelska fara rodila.

V sedanjem stoletji so v Šmihelski fari trije dosegli starost 100 let. Ti trije so: Miha Judež, umerl 1829 na Veliki Cikavi, pokopan pa v Smolenjivasi; Franc Bratkovič in Uršula Ambrožič, ki sta umerla 1831 in počivata v Šmihelu.

Naj še dostavim imena Šmihelskih župnikov. Iz starih časov vemo za imena le nekterih. Leta 1328 je bil župnik Rupert Mindorfer. Ta je za Šmihelsko cerkev vstanovil več

gruntov, zmed katerih so bili trije v Koroškivasi. Leta 1495 je bil Janez Pogon Šmihelski župnik. Jurij Perner je tukaj pastiroval pred 200 leti, Jernej Lokar v začetku 18. stoletja, Franc Stanc pa od 1728 do 1731. Od leta 1731 do 1771 je bil tukaj župnik Peter de Seccoli (Sekoli). Ob enem je bil ta župnik tudi kanonik v Novomestu. Rodil se je v Rimini, ki je mesto nekdanjih papeževih dežel, pokopan pa je v kapeli sv. Frančiška Pavlanskega. Za tem so bili nekteri administratorji in za njimi po versti ti župniki: Miha Potočar, Franc Ogorelec od 1784—1798, Maximil. Bregar 1798, Klaudij Medič, frančiškan, ki je postavil sedanji altar *) sv. Frančiška Pavlanskega, od 1799—1805; Franc Govekar od leta 1805—1815, Anton Mežan od 1816—1819, Jožef Cetelj od 1819—1821, Jurij Zupan, ki je bil poznej kapucin in je umerl v Kerškem, od leta 1821—1840, Miha Albreht od 1840—1852, Valentin Sežun od 1852—1865, Anton Mejač od 1865 do 17. febr. 1871, Anton Peterlin, rojen 14. jan. 1833 v Klečah, ki je vas dolske fare, od 1871 **) — dokler bo Božja volja.

V Šmihelu so pokopani župniki iz novejših časov: Peter de Seccoli, Franc Ogorelec, Franc Govekar, Jožef Cetelj in Anton Mejač. Pa tudi mnogo družih mašnikov čaka v Šmihelu glasu trobente poslednjega dneva, ki jih bo zopet zbudil.

Župniki v Šmihelu so imeli svoje duhovne pomočnike, ki so jih vikarije, začasne vikarije ali tudi subsidjarje imenovali, in so jih morali sami plačevati. Župnik Peter de Seccoli je rekel 1737, da za se, za konja in za vikarija porabi na leto 200 gl. Duhovnega pomočnika (kaplana) v sedanjim pomenu je fara dobila v drugi polovici pretečenega stoletja.

*) Prenovljen je bil ta altar 1865. Altar žalostne Matere Božje je iz nekdanjega kostanjevškega samostana.

**) V Ljubljani inštaliran 17. maja; slovesno ljudstvu predstavljen od mlg. viteza Simon plem. Wilfan-a VI. nedeljo po veliki noči (21. maja 1811). Služil je poprej kakor kaplan v Staremtergu pri Ložu, v Rovtah, na Igu, v Želimljah, (administrator 3 mesce) zopet na Igu in slednjič zopet v Staremtergu pri Ložu.

Sedanja kaplanija Šmihelska se je zidala 1823. Druga kaplanija se je vstanovila l. 1830. Ta je že od l. 1861 prazna zavolj pomanjkanja duhovnov. Naj povem tukaj nekaj imen duhovnov, ki so od 1707—1784 kakor vikariji, namestniki ali pooblastenci župnika Šmihelskega tukaj kerševali ali pokopavali. So: Buzzalla, Znanc, Mušič, Lojk, Blejčič, Kalčič, Koiffes, Kušelin, Juras, Ovsec, Ruperšič, Kastelic, Pavličič, Kunc, Pleškovic, Perusič, Bašič, Bačar, Debevec, Až, Marka Sekoli, Rinaldi, Benaglia, Furlani, Mahinc, Rozman, Potočar, Videtič, Kozoglav, Burgar, Zdrajovič, Janc, Bohte, Ceppe, Šuštek, Mervič, Sova i. t. d. Nekteri zmed njih so postali poznej kanoniki v Novomestu.

V zgodovini Šmihelske župnije zasluži posebno leto 1878, da se zapiše z zlatimi čerkami. Veršile so se namreč to leto vselej pri najlepšim vremenu sijajne svečanosti. Perva je bila 16. majnika. Ta dan so se prevz. mlg. knez in škof Ljubljanski, Janez Zlatoust Pogačar, pripeljali v faro, da bi jo kanonično preiskali in zakrament sv. birme delili. Bili so sprejeti prav slovesno. Na mostu v Kandiji je stal slavolok z napisom: Pozdravlja Te fara Šmihelska. Od kapele Matere B. na polji do Šmihela so stali ob cesti mlaji. Prelep je bil sprevod gospod knezoškofa iz farovža v cerkev. Zraven obilno vernega ljudstva in precejšnega števila čč. duhovšine je mlg. knezoškofa spremila dolga versta dečkov s šopki in deklie v beli obleki z venci na glavi. Bilo jih je skupaj 62, in šli so pred svojim višim pastirjem v cerkev, da bi z njegovih rok sprejeli prvo sv. obhajilo in bi bili poterjeni s sv. birmo. Viši pastir so imeli v cerkvi nagovor, potem sv. mašo in med mašo so obhajali otroke in tudi veliko družih vernih moškega in ženskega spola, skupaj 400—500. Kako lepo je bilo viditi višega pastirja, ki je delil svojim vernim ovčicam kruh življenja! Gotovo tega dneva Šmihelski farmani ne bodo nikoli pozabili. Milostljivi gospod škof so pri svojem odhodu naročili, z lece oznaniti, da so imeli v Šmihelu veliko veselja. Ta izrek je za faro velika čast.

Drugo svečanost, ktera se je 1878 obhajala, sem že v „Danici“ popisal. — Bere se: (Danica list 42, l. 1878.)

„Iz Šmihela pri Novomestu. Blizo Rudolfovega je vas Šmihel s starodavno farno cerkvijo. V god sv. Mihaela, farnega patrona, in osmini njegovi, roženkransko nedeljo, smo obhajali tukaj svečanosti, katerih se bodo farani še dolgo dolgo spominjali, in od katerih bo rod rodu pripovedoval. V praznik svetega Mihaela so nam prečestiti gospod Bernard Vovk, gvardijan novomeškega frančiškanskega samostana in c. k. profesor, blagoslovili križev pot, ki je dobil nove, po g. Matiji Tomcu prelepo izdelane okvire. Svečanost ta se je začela o 1½10. Vsako tablo sta nesla dva moža in spremljale ste ju dvě belo oblečeni deklici s svečami, spredej pa je šlo šest duhovnov. Kako nepopisljivo lepo je bilo viditi dolgo versto možakov in deklic družic, kateri so nesli križev pot v procesiji iz farovža in potem okoli cerkve v Božje svetišče, ktero je bilo letos od znotraj vse prenovljeno in je željno čakalo še novega kinča — križevega pota! O kako je bila velika množica ljudstva do solz ginjena, ko je spreved vidila, pri katerem so se krasni, popolnoma pozlačeni okviri v jutranjem solncu lesketali, in so se kazale leta 1827 od Janeza Wurzer-ja v Solnogradu umetniško naslikane podobe! Dospевši v cerkev so gospod Pater Bernard Vovk imeli izverstno pridigo ter so mojstersko govorili, kaj je sv. križev pot, in kako naj se moli. Potem je bil po navadnem obredu blagoslov sv. križevega pota, in slednjič sveta maša. Okoli 1 popoldne je služba Božja minula, duhovni smo šli v duhovsko hišo, da nekoliko zajmemo; kaj pa ljudstvo? Pozabivši na jéd in pijačo, ne čutivši lakote in žeje, vse hiti čez Novomesto proti Beršlinu, kjer so za našo farno cerkev čakali 4 novi, iz Ljubljane pripeljani zvonovi na dveh vozovih. *) Vozova in zvonovi so bili od deklét v enem hipu krasno okinčani. Na ročice so se pribili zeleni mlaji, po vo-

*) Zvonove so pripeljali gospodarji: Anton Javornik, Franc Rorman, Janez Znanec in Anton Kastelic. Poslednja dva sta bila šla do Mirnepeči naproti, da sta pripregla.

zovih so se postavile mnoge bandera v cerkvenih, papeževih, cesarskih in slovenskih barvah in vse se je prepreglo z lepimi venci in belimi trakovi. Šestnajst belo oblečenih deklic stopi okoli vozov, primejo za konce trakov, možnarji zagromijo, godba meščanske novomeške brambe se oglasi, vozniki počijo, vsak voz štirje konji premaknejo in ga veselo vlečejo v kapitelski klanec. Ko do verha pripeljejo, se oglasijo zvonovi iz mogočnega kapitelskega in prijaznega samostanskega stolpa in prijateljsko pozdravijo svoje nove sosede Šmihelske. Zdaj je šlo navzdol proti Novomestu med veličastnim zvonenjem, mogočnim gromenjem možnarjev in spremljevanjem silno velike množice ljudstva — prostorni terg novomeški je bil ves poln. Vozniki pridejo čez dolgi most, kateri veže Novomesto s Šmihelsko faro, ustavijo, in duhovšina Šmihelska, spremljevana od gospoda župnika podgrajskega in dveh čč. patrov frančiškanov, zvonove sprejme, da jih pelje iz Kandije proti farni cerkvi in jih podá sv. Mihaelu za vezilo. Imeli smo tudi dozdej 4 zvonove tukaj. Dva stara sta se preselila 11. avgusta t. l. (1878) k sv. Roku, da sta nadomestila tiste tri, ki so letos 3. julija popokali in nekaj se stopili, ker je stolp te podružnice, od strele vnét, pogorel. Še ostala dva stara zvonova se tudi oglasita, da pozdravita tiste, katerim se bo treba drugi dan umakniti. Srečno pride velikanski sprevod z zvonovi do prelepega prostora pred farno cerkvijo, zvonovi se ustavijo, konji izprežejo, duhovni z ljudstvom vred gredó v cerkev in odpojejo še lavretanske litanije. Vse to je bilo tako slovesno, tako lepo, ginljivo in veličastno, da so bradatim možakom se oči solzile in so ženske od veselja jokale.

Po litanijah še dolgo so tuji in domači zvonove ogledovali in njih lično zunajnost občudovali. Gospod, ki je priložnost imel več novih zvonov ogledovati, je rekel, da tako natanko in lično izdelanih še nikoli ni vidil. Ta dan in potem ves teden se je govorilo le o tej svečanosti in iz premnogih ust so se slišale besede: „Kaj tacega v Šmihelu še ni bilo!“

V ponedeljek po prazniku sv. Mihaela pridejo zgodaj tesarji in zidarji, stara zvonova še enkrat skupaj zapojeta,

potem vsak posebej s trikratnim prenehanjem sam sebi zadnjo uro odzvoni, in zdaj ju spustijo iz stolpa, v katerem je eden prebival ravno 100, drugi pa 58 lét. Delo urno napreduje, stanovanje za nove turnske pevce je kmalo pripravljeno in že v sredo (2. oktobra) smo potegnili v stolp mala dva, v četrtek (3. oktobra) pa velika dva. Kako smo bili veseli in smo Boga hvalili, ko je bilo delo srečno dokončano in so se novi zvonovi pervikrat oglasili! Kadar se novi zvonovi dobijo, je navadno, da mnogi ž njimi niso zadovoljni; naši pa so bili precej vsem všeč — priprostim ljudém in izobraženim strokovnjakom v glasbi. Priprosto ljudstvo svojo sodbo izreka ter pravi: „Kadar novi zvonovi pojejo, je ravno tako, kakor da bi bili godci v turnu.“ In izvedenec v godbi, g. profesor P. Rafael Klemenčič, je župniku rekel: „Gratuliram Vam, da ste take zvonove dobili.“ Drugi zvedenec, je djal, da zvonar, ki je te zvonove vlíl, je hvale vreden. Vlíl jih je gospod Albert Samassa v Ljubljani. Naj gospodu c. kr. dvornemu zvonarju Albertu Samassi izrečem preserčno zahvalo, da nam je v prav kratkem času vlíl štiri zvonove, kateri tehtajo skupaj pet in štirideset dun. centov*) in imajo vsi čiste, močne, veličastne in vbrane glasove. Preserčna zahvala mu bodi očitno izrečena pa tudi zato, ker nam je izverstno delo naredil prav cenó in dovolil za nas prav vgodne plačilne pogoje.

V osmino sv. Mihaela, roženkransko nedeljo, smo imeli svečanost zavolj novih zvonov. Obljubili so priti milostljivi gospod novomeški prošt vitez Šimon pl. Wilfan, da bi bili imeli pontifikalno sv. mašo; ali zavolj neprevidenega zadržka niso mogli, in mesto njih so med obilno azistencijo celebrirali preč. g. kanonik Janez Vovk; č. g. Janez Tomažič, kapitelski vikar, pa so imeli jedernato in podučno pridigo, ktere se bodo farani še dolgo spominjali in se tudi, kakor upam,

*) Veliki tehta nataanko 1372 klo., drugi 627 klo., tretji 370·5 klo., četerti 151·5 klo. Posvečeni so bili ti zvonovi 21. sept. 1879, v Lubljani od mlg. knezoškofa Janeza Zlatoustu Pogačarja.

zlasti takrat, kadar bodo nove zvonove slišali, po nji ravnali. Po dokončanem sv. opravili smo še veselo zapeli Te Deum.

Starih zvonov nismo dali v livarno, ostala sta oba v fari in bila sta tudi ta dan prelepe svečanosti odpeljana. Večega, ki tehta 890 st. funtov, so kupili Potovci za podružnico presvete Trojice. Ta zvon ima že svojo zgodovino. Vlit je bil v Ljubljani l. 1771 za slavni Kostanjevski samostan. Ker je bil pa ta samostan v žalostnih časih zatert, so ta zvon kupili Šmihelčanje 11. sept. 1820*) za 805 gl. st. d. Ima pa podobi sv. Bernarda in roženkranske Matere Božje. Potovci so dobili zvon s podobo roženkranske Matere Božje ravno roženkransko nedeljo; to jih naj spodbuda, da naj sveti rožni venec radi molijo. Manjši starih zvonov s podobo sv. Mihaela, farnega patrona, je bil vlit v Lubljani 1778 in tehta 6 stotov. Tega je kupila podružnica sv. Nikolaja v Štraskivasi. Ko po popoldanski službi Božji vozniki poženejo, da stara zvonova odpeljejo, se novi v stolpu oglasijo in jima preljubo zapojejo v slovó.“

A. P.

Za svečanost novih zvonov je nekdanji Šmihelski kaplan gospod Franjo Marešič zložil sledečo pesem:

Novi zvonovi.

- | | |
|-----------------------------|----------------------------|
| 1. Naša fara dan's praznuje | 2. Milo zvoní le drobite |
| Dan veselja, srečen dan, | Ob sobotah delopust, |
| Tega dneva se raduje | In o praznikih gromite |
| Vsak pošten Šmihelsk faran. | Božjo slavo iz svojih ust. |
| Poje tjekaj čez planjave | Dan na dan nam oznanjute |
| Novih zvonov mili don. | Kdaj da je molitve čas, |
| Dviga se glasno v višave, | Ob nedeljah nas sklicujte |
| Dviga se pred Božji tron. | V Božjo hišo prav na glas. |

*) Ker takrat še ni bilo ceste memo pokopališča in tudi ne memo Znanca, so ta zvon pripeljali po grabnu, ki je med farovškimi njivami.

3. Kadar se prijatelj loči
Vzame od sveta slovo,
Zvon, le milo se zajoči,
Da se zjoka mi oko!
Milo, milo le zvonite
Kadar v grob nas poneso,
Ljube znanca pa budite,
Da za nas pomolijo.

4. Zdavnaj bomo že strohneli
V hladnih žalostnih grobeh,
Ko še boste vi doneli,
Pričevali pri ljudeh,
Da nam je srce gorelo
Vedno le za Božjo čast,
Da nam je srce želelo,
Vedno le Bogu dopast'.

Ker nam je leto 1878 toliko veselega prineslo, zasluži, da ga malo popišem. To leto je bilo sploh zelo mokro, vode so po svetu naredile veliko škode in mnogi zavolj vednega deževja niso mogli ne sejati in ne pridelkov spraviti. Pšenice je bilo le bolj malo, in še ta drobna; sadja vsake verste je bilo toliko, da že veliko veliko let ne toliko. Tudi vsega družega je bilo dosti. Vino, ktereга je bilo tudi precej, ima to lastnost, da se večidel vsako zgosti in černorujavo postane, ako nezaperto v kaki posodi stoji. Da je bilo l. 1878 rodovitno, spričuje to, da imajo še mesca rožnika 1879 ljudje vsega dosti, le denarja pomanjkuje, ker je vse cenó in še predati se ne more. Letošnja (1879) spomlad je bila prav mokra, rožnika pa je nastala suša. Vsled poprejšne moče in sedanje suše so poljska dela zastala, in zdej, ko to pišem (9. julija 1879) ljudje še v drugič po vinogradih kopljejo, koruzo okopavajo, kosijo, krompir osipajo in žanjejo ječmen, rež in pšenico. Delalcev ni lahko dobiti! Sadja ne bo nič. Vinogradi dobro letino obetajo. Kaj bo dala jesen, bo videl, kdor bo doživel. Lesá se morebiti še nikoli tukaj ni toliko posekalo, kakor pretečeno jesen in letos. Skoraj vse hrastje poganiškega in ruperškega gozda je padlo in se otesalo za železniške prage.

Leta 1878 je Šmihelska fara štela 3615 duš. Kerstov je l. 1878 bilo 101, merličev 103, poročenih pa je bilo 22 parov. Rojenih je bilo l. 1878 primeroma malo, merličev pa je bilo primeroma veliko.

Imena

dobrotnikov Šmihelskih zvonov.

Iz Novomesta: P. n. gospoda Janez Vovk in Andrej Škrabec, kanonika, g. P. Hugolin Sattner, profesor, g. Franc Pintar in gospa Kristina Pintar, g. Marija Rorman, g. Amalija Polanec, Ursula Juvanec, Cila Verščaj, Franc Kušnik, g. Anton Hočevar, Anton in Ana Ribič, Marija Fuks, g. Ana Pfleger, g. Rozalija Brunner, Ursula Mervar, Katarina Hribar, g. Janez Dular, Marija Jakše, g. Rozalija Ilovsky, Marija Potočar

Iz Šmihela: Anton Peterlin, g. Miha Barbo, Franc Rozenberger, Ana Lojk, Janez Burgar, Jožef Knafelc, Janez Knafelc, Janez Znanc, Matija Vintar, Anton Samida, Janez Erpič, Janez Laharne, Janez Barrantin, Janez Ude, Cecilija Bojanec, g. Janez Novak, Franc Hrastar, Anton Stine, Janez Mihalič, g. Valentin Oblak, Andrej Gregorič, Anton Strumbl, Franc Turk, Miha Gros, Miha Knafelc, gospodične Marija, Joana in Jozefa Novak, Pavel Lojk, Jakop Pelko, Alojzij Knafelc, Franc Knafelc, Jozefa, Maria in Franca Znanc, Ana Golob, Marija Ude, Helena Picelj, Franca Inič.

Iz Broda: Matija Papež, Jurij Košir, Franc Hrovat, Franc Gačnik, Martin Hrovat, Anton Bolte, Janez Midofer, Janez Meglič, Martin Pipan, Janez Papež, Martin Žagar, Jožef Jakše, Franc Izanec, Miha Rozenberger, Matija Stubljar, Anton Mihalič, Anton Janež, Franc Papež, Marija Papež, Ana Gačnik, Katarina Mišič, Marija Bolte, Marija Stubljar, Marija Hribar, Marija Stubljar, Ana Hrovat.

Iz Kandije: Gg. Dr. Jožef Rozina, Franc Bobnar, Franc Pelko, Anton in Joana Kastelic, Jožef in Juliana Zorc, Jožef Foršek; gg. Franc Kastelic, Janez Mežnaršič, Miha Šega, Jožef Vidmar, g. Joana Kump, Miha Markovič, g. Anton Vindišar, Anton Zonta, Florijan Recelj, g. Jožef Turk, Marija Furar, Marija Murn, Kaspar Šinkovec, gg. Franc Plantan, Jožef Brulec, Florijan in Katarina Zorko, Terezija Sebevnik, Franc Jakše, g. Leopold Kopač, g. Anton Kušlan, gospa Karolina Kušlan, g. Andrej Hafner, g. Janez Kušlan, gospa Uršula Artner, Franc Kunc, Anton Hiti, Viktorija Dular, Lucija Mežnaršič, Elizabeta Mežnaršič, Jera Mežnaršič, Rok Zagorec, Matija Novak, Franc Kovačič, gdčn. Jožefa Medved, gospa Marija Kastelic, Janez Jakše, Alojzija Kunc.

Iz Žabjeveri: Jožef Kos, Dam. Hočevar, Jak. Kotar, Janez Kastelec, Adam Zelnik, Janez Lesjak, Ana Radovan, Marija Ambrožič, Janez Brodar, Franc Božič, Marija Grabnar, Marija Petrič, Franc Hrovat, Ana

Pirnauer, Jakob Golob, Anton Nečimer, Jurij Osterman, Janez Škerjanec, Franc Hočevnar, Marjeta Klemenčič, Janez Zrimšek, Franc Kastelic, Alojzij Šepic, Ursula Žibert, Meta in Marija Pipan, Antonia Pirnauer, Franca Turk, Jakop Zgonc, Marija Turk.

Iz Gotnevasi: G. Janez Dejak, gospa Ana Dejak, Anton Javornik in Jera Javornik, Martin Kolenc, Janez Hrovat, Marija Hrovat, Marija Rogelj, Nace Kalčič, Franc Šetina, Jožef Hrovat, Janez Hrovat, Marija Bavdek, Miha Vovk, Janez Penca, Anton Hrovat, Jožef Žefran, Franc Testen, Miha Mervar, Miha Hrovat, Franc Žefran, Franc Garbajs, Franc Grašič, Jožef Bon, Jakop Godec, Marjeta Praselj, Franc Vidmar, Martin Turk, Franc Ovsec, Anton Lesjak, Uršula Godec, Neža Petrič, g. Janez Šenica, Jožef Klemenčič, Jože Ovsec, Jože Suhornik, Janez Rus, Ana Coljnar, Janez Kastelic, Jera Terlep, Franc Strajnar, Ana Strajnar, Marija Sitar, Anton Skufič, Franc Šinkovec, Jožef Koprivec, Martin Vesel, Lucija Godec, g. Franc Šinkovec, Jože Šinkovec, Franca Coljnar, Ursula Mervar, Jakop Strajnar, Miha Javornik, Franc Strajnar, Janez Strajnar, Neža in Janez Bavdek, Roza Kerin, Joana Kerin, Marija, Franc in Karolina Šetina, Marija Rogelj, Matija Hrovat, Marta Stangelj, Neža Ružička, Helena Kastelic, Marija Rogelj, Terezija Šimec, Ana Rogelj, Cila Jenič.

Iz Idinšine: Jožef Jankelj, Janez Štih, Janez Turk, Anton Štih, Jože Repovž.

Iz Irčjevasi: Matija Petan, Jurij Kastavec, Janez Jerič, Martin Augustin, Jožef Hrovat, Martin Kastelic, Anton Fink, Nace Lenart, Franc Šibic, Alojzij in Ana Jenič, Franc Strajnar, g. Kaligar, Franc Košlar, Franc Gregorič, Janez Košlar, gosp. Janez Zure, Janez Petrič, Franc Lukšič, Franc Zupančič (Matoh), Neža Mihalič, Jože Šušteršič, Anton Polak, Janez Petan, Urša Polak, Helena Klobučar, Urša Jaklič, Marjeta Košir, Neža Kirar.

Iz Ragovega: Anton Skufca, Franc Avžin, Franc Kastelic, Anton Gačnik, Miha Šušteršič, Jožef Brodar, Miha Lumpert, Anton Skufca.

Iz Regečevasi: Florijan Zelinger, Janez Maver, Valentin Hočevnar, Janez Goršin, Marija Kulavic, Miha Hrovat, Franc Mišjak, Janez Mohar, Franc Šmajdek, Marija Mestek, Franc Oražen, Jožef Gulič, Alojzij Zupančič, Miha Hartl, Martin Smuk, Franc Šmajdek, Bernard Srebernjak, Janez Staniša, Janez Jerič, Jožef Železnik, Jožef Ččelič, Jernej Mišjak, Miha Oselnik, Jožef Zupančič, Anton Mišjak, Franc Šmajdek, Fortunat in Jože Hočevnar, Ana Mestek, Franc Šmajdek.

Iz Velike Cikave: Franc Coljnar, Janez Novak, Jožef Judež, Jožef Zorko, Franc Drenik, Jožef Košmerl, Marjeta Rešte, Marija Hrovat, Ana Judež, Anton Judež, Franca Judež, Katarina Radežek.

Iz Male Cikave: Franc Juvanc, Franc Gradišar, Jožef Jerin, Marija Jakše, Marija in Ana Rešte, Jožef Ovsec, Urša Gradišar.

Iz Kerke: Franc Jerman, Matija Staniša, Jožef Radek, Jožef Mesojedec, Janez Rataj, Franc Gorše, Janez Može, Miha Mikec, Franc Medved, Marija Zupančič, Matija Masnik, Martin Zupančič, Ana Mikec Marija Jerman, Ana Zupančič, Ana Gorše.

Iz Dolenjevasi: Franc Arko, Franc Marn, Janez Novak, Ana Rus, Ana Rajar, Franca Vidic, Marija Skrajnar,

Iz Smolenjevasi: Jožef Vidic, Jožef Coljnar, Anton Simončič, Marija Nagelj, Marija Pakar, Janez Fink, V. Zurec, Jožef Sladek, Jakop Vovko, Matija Bačar, Franc Penca, Franc Brulec, Franc Žefran, Janez Brulec, Franc Bojanec, Janez Zagorec, Janez Pirnar, Anton Lenart, Miha Nagelj, Janez Kavšek, Anton Šeničar, Miha Brulec, Janez Smuk, Jožef Kavšek, Janez Prešern, Janez Šusteršič, Janez Vidrih, Marija Ovsec, Anton Zupančič, Anton Gregorčič, Janez Šusteršič, Jakop Mavsar, Marija Brodar, Marija Vidic, Anton Fink, Ana Petrič, Ana in Liza Nagelj, Urša Smuk, Neža in Franc Smuk, Ana Brule.

Iz Potoverha: Janez Mihalič, Franc Žonta, Ana Mihalič, Franc Košmerl, Janez Foršek, Matija Jančar, Jožef Pavlin, Franc Mihalič, Martin Pavlin, Franc Jelar, Franc Brodar, Anton Potočar, Anton Stampfl, Jožef Kastelic, Miha Judež, Janez Mikec, Janez Gornik, Anton Mohar, Janez Medle, Jožef Ovniček, Franc Srebernjak, Jernej Mikec, Jakop Pavlin, Jože Pavlin, Franc Šašek, Franc Vovk, Neža Longar, Jera Žnidaršič, Jožefa in Franca Brodar, Janez Judež, Martin Srebernjak.

Iz Žihovegasela: Jožef Vertačič, Janez Barborič, Franc Zagorec, Franc Blažič, Jožef Barborič, Janez Šlejkovec, Marija Pene, Katarina Pene, Ana, Urša, Franca in Neža Blažič, Ana Blažič, Ana Barborič, Urša Barborič, Franc Šlejkovec.

Iz Sel: Jožef Taborski, Neža in Ana Medle, Terezija Vovko, Franc Klevišar, Franc Arko, Anton Blažič, Miha Kovač, Urša Juvančič, Marija Juvančič.

Iz Velicega Slatneka: Franc Kastelic, Janez Uzman, Janez Blažič, Jožef Blažič, Janez Goršin, Jožef Erlach, Jožef Vodopivec, Franc Koščak, Janez Srebernjak, Anton Pene, Franc Blažič, Matija Jerman, Miha Srebernjak, Janez Kovačič, Janez Srebernjak, Janez Šašek, Franc Radež, Jožef Saje, Martin Srebernjak, Peter Blažič.

Iz Malega Slatneka: Franc Rorman, Janez Ovsec, Franc Srebernjak, Jožef Mikec, Janez Košir, Jakop Mikic, Matija Šlejkovic, Jožef Mikec, Anton Prešern, Franc Rorman, Franca Ovsec.

Iz Birčnevasi: Jožef Mavsar, Jožef Bele, Janez Medic, Matija Barbo, Matija Bartolj, Jožef Bartolj, Jožef Žagar, Andrej Knafelc, Jernej

Golob, Franc Golob, Anton Gašper, Martin Mavsar, Janez Hrovat, Franc Knafelc, Florijan Derganc, Anton Gerbec, Martin Gašper, Janez Perše, Katarina Pajnič, Jernej Golob, Janez Bučar, Marija Kramaršič, Miha Kobler, Miha Gašper, Zofija Speranca, Martin Mišjak, Terezija Kristan,

Iz Boričevega: Martin Rakoše, Franc Šalahar, Janez Gačnik, Janez Roženberger, Miha Skrajnar, Franc Mervar, Anton Plantan, Neža Roženberger, Franc Roženberger, Anton Roženberger.

Iz Jame: Miha Stangelj, Janez Polak, Jožef Bašelj, Franc Vidic, Joana Vidmar.

Iz Zgor. Lakovnic: Martin Ravnih, Martin Šušteršič, Janez Šušteršič, Janez Hrovatič, Franc Bele, Martin Šenica, Matija Hrovat, Jakop Gros, Franc Stangelj, Matija Šurla, Jernej Kastelic, Urša Jakše, Janez Šurla, Urša Šurla, Franc Šurla, Janez Kastelic, Reza Hrovatič, Marija Kastelic, Urša Šušteršič.

Iz Zdolj. Lakovnic: Miha Jerič, Martin Kastelic, Franc Gašper, Janez Može, Franc Šetina, Franc Gazvoda, Matija Bele, Franc Bohte, Marija Kastelic, Franc Pirc.

Iz Vel. Škerjančega: Jožef Turk, Miha Jakše, Janez Knafelc, Martin Jakše, Franc Mervar, Jurij Knafelc, Jožef Mervar, Franc Jakše, Franc Lojk, Urša Lojk, Janez Jakše, Marija Knafelc, Franc Knafelc, Jernej Meryar.

Iz Mal. Škerjančega: Matija Šušteršič, Matija Kovačič, Franca Kovačič, Katarina Hrovatič, Franca Hrovatič, Jože Kovačič.

Iz Mrašovega: Martin Vidmar, Matija Bukovec, Anton Bukovec, Janez Hrovat, Franc Skedl, Jernej Klobučar, Jakop Skedl, Marija Klobučar, Janez Skedl, Ivana Skedl, Jože Hrovat, Jernej Bukovec.

Iz Petan: Franc Šmajdek, Janez Petan, Jožef Vidmar, Janez in Franc Zagorec, Janez Zagorec, Anton Bobnar, Anton Bečaj.

Iz Vel. Podljubna: Franc Pirc, Franc Hrovat, Matija Hrovat, Anton Šušteršič, Marija Mahorčič, Janez Potočar, Marija Pirc, Jožef Kavšek, Martin Gašper, Matija Lokar, Janez Šušteršič, Janez Pirc, Neža Pirc, Franc Primc, Jožef Hrovat, Miha Plantan, Franc Zupančič, Franc Oberster, Jožef Vidmar, Janez Primc, Janez Pirc, Ana Čečelič, Ana Plantan, Katarina Šušteršič, Val. Žerjav, Jože Primc.

Iz Mal. Podljubna: Jožef Lenarčič, Jernej Mišjak, Anton Vesel, Franc Klobučar, Jožef Vesel, Matija Gimpelj, Janez Vesel, Matija Vesel, Marija Jakše, Marija Jakše, Franc Mišjak, Jera Vesel.

Iz Rajnuš: Franc Mohar, Jožef Hutevec, Franc Medic, Martin Mišjak, Neža Hrovat, Marija in Neža Hrovat, Janez Stangelj, Jožef Kovačič, Marija Medic in Franc Hrovat.

Iz Rakovnika: Franc Jakše, Anton Muhič, Marjeta Pavlin, Anton Miklič, Janez Stangelj, Jožef Inič, Martin Kastelic, Andrej Lavrič, Anton Kristan, Martin Staniša, Anton Novak, Anton Medic, Janez Jakše, Marija Stangelj.

Iz Stranskevasi: G. Franc Rück, Jožef Stine, Anton Šraj, Anton Bartolj, g. Vinc. Belland, Franc Hrovatič, Marija Blatnik, Ana Skufca, Urša Mokronovič, Jožef Rodič, Franc Šušteršič, Janez Bele, Martin Plut, Miha Potočar, Jožef Gazvoda, Janez Šurla, Jožef Škedl, Miha Šušteršič, Anton Hrovat, Matija Lužar, Nikolaj Šušteršič, Urša Zupančič, Jožef Zupančič, Janez Hrovatič, Franc Marolt, Jakop Gregorič, Martin Vindišman, Janez Goloveršič, Anton Plantan, Anton Inič, Andrej Šraj, Jožef Kralj, Franca Marolt.

Iz Srebernič: Franc Marc, Janez Longar, Miha Knafelc, Franc Može, Jožef Pelc, Barbara Pipan, Neža, Marija in Jera Marc, Marija in Franca Može, Terezija Knafelc, Franca Pelc, Jernej Pipan.

Iz Verha: Janez Golob, Jože Zupančič, Franc Salomon, Janez Bolte, Janez Skedl, Janez Gašper, Matija Grandovec, Franc Knafelc, Anton Francelj, Anton Šušteršič, Franc Zupančič, Jože Staniša, Matija Mede, Anton Mišjak, Marija Grandovec, Anton Kastelic, Janez Zupančič, Marija Gašper, Franca Škedl, Terezija Staniša, Janez Gašper, Alojzij Mede, Terezija Mede, Neža Skedl, Franca Mede, Janez Jakše, Janez Golob, Janez Skedl.

Iz raznih krajev: V. čč. gg. Janez Virant, župnik Podgradom, in Franjo Marešič, kaplan, Franca Janko, Katarina Merkus, Franc Grabnar, Marija Zupančič, Ana Turk, Apolonija Kotnik, gospa Pregelnova iz Ljubljane, Jožef Blatnik, g. Vilj. Dollhof, c. k. okr. glavar.

Iz med navedenih gospodov posestnikov in kmetijskih gospodarjev jih je mnogo, ki so plačali tudi za svoje gospe in svoje žene, katerih imena se bodo v bukvice zapisale. Zraven gospodarjev in gospodinj vdov, so v tem imeniku tudi fantje in dekleta, ki so plačati obljubili sami za-se.

Popravka :

Stran 12 versta 12 namesti ko beri ki.

Stran 14 versta 5 beri: bi se bilo Šmihelu . . .



